

WWF

FACTSHEET

© IRENA KAVCIC

SAVE THE ALPINE RIVERS!

OCENA STANJA ALPSKIH VODOTOKOV

Alpe so najpomembnejši vodni zbiralnik v Evropi. S pitno vodo in energijo oskrbujejo bližnja in daljna območja Evrope. Zaradi stopnjevanja človekovega vpliva in globalnega segrevanja pa so alpski rečni sistemi v nevarnosti.

89 %

**ALPSKIH REK JE
SPREMENJENIH ZARADI
ČLOVEKOVEGA VPLIVA**

Alpska rečna mreža zagotavlja življenjsko pomembne ekosistemske storitve za 180 milijonov ljudi, ki živijo na območju povodij rek kot so Rona, Ren, Pad in Donava. Raznolika alpska pokrajina nudi zatočišče številnim edinstvenim vrstam flore in favne. Kot naravni prehod vzdržuje ekološko povezanost znotraj območja Alp in na sosednjih območjih.

Človek s svojimi dejavnostmi že od nekdaj izvaja pritiske na vodno okolje, kar vpliva na fizikalno-kemijsko in morfološko stanje vodotokov, na hidrološki režim in na občutljivo vodno združbo.

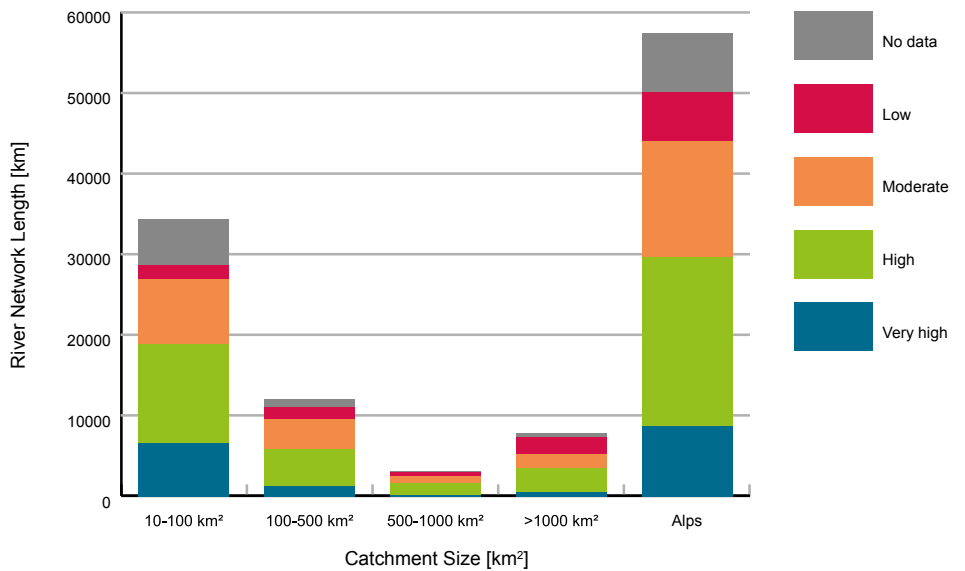
Danes so skoraj vse reke v Evropi pod močnimi vplivi človekovih posegov. V alpskem prostoru glavno obremenitev predstavljajo hidromorfološke spremembe, ki so posledica hidroenergetske rabe, tako kot tudi ukrepov protipoplavne zaščite.

Pridobivanje energije iz vodnih virov v malih in velikih hidroelektrarnah ima v alpskih regijah pomembno vlogo. Posegi, povezani s hidroenergetsko rabo rek, se razlikujejo glede na pokrajino in potrebe, od kanaliziranja majhnih vodotokov do velikih zajezev. Vendar pa je izkoriščanje preostalega energetskega potenciala v Alpah odvisno predvsem od zadnjih neizkoriščenih rečnih odsekov, ki so še ohranili naravne lastnosti in so izjemno redki.

Ker je hidroenergetski potencial alpskih rek velik, hkrati pa v Alpah najdemo raznolike in dragocene ekosisteme, pri gradnji novih hidroelektrarn pogosto nastaja konflikt interesov pri uresničevanju cilja habitatnega varstva in cilja izkoriščanja vodotokov za pridobivanje električne energije.

Dolžina rečnih enot z različnimi prioriteta varovanja glede na velikost prispevne površine.

Na osnovi obsežne podatkovne baze, ki je nastala v okviru tega projekta, je bila določena »prioriteta varovanja« (angl. protection priority) rek, glede na ekološko stanje po vodni direktivi, zavarovana območja po kategorizaciji IUCN-a in glede na prisotnost naravnih mokrišč. Reke z »zelo visoko prioriteto varovanja« predstavljajo 15 % celotne alpske rečne mreže.

ALPSKE POPLAVNE RAVNICE IZGINJAJO

UGOTOVITVE SO JASNE ...

- **Podatki o človekovih posegih v reke niso dostopni ali ne obstajajo**

Študija je pokazala, da nekaterih podatkov, ki jih zahteva vodna direktiva, ni oziroma uradno niso dostopni. Poleg tega pa postopki zbiranja in dodelitve podatkov niso transparentni, kar predstavlja dodatne težave pri pridobivanju potrebnega podatkovnega nabora. Med državami članicami ni potrebne uskladitve v postopkih zbiranja podatkov, prav tako primanjkuje tudi izmenjava znanj in izkušenj. Te pomanjkljivosti bi bilo v prihodnosti potrebno izboljšati.

- **Alpske reke so ogrožene**

Ekološko integriteto alpskih rek ogrožajo predvsem morfološke spremembe in gradnja novih hidroelektrarn. Degradirane so zlasti velike reke. Čeprav so manjši vodotoki manj podvrženi spremembam, gre razvoj v proizvodnji hidroelektrike v smeri malih hidroelektrarn v povirnih delih rek, kar lahko resno ogrozi tudi male vodotoke v Alpah.

- **Alpske reke so že podvržene sedanjim pritiskom**

Glede na oceno stanja alpske rečne mreže sta obseg in velikost sedanjih pritiskov ogromna. V sosednji Avstriji, ki ji pripada največji delež vsealpske rečne mreže, je na vodotokih že več kot 5000 hidroelektrarn. Več kot 100 jih je še načrtovanih, kar bo še poslabšalo zaskrbljujoče stanje alpskih rek na tem območju. Podobne razmere najdemo v Švici, verjetno pa tudi na drugih predelih alpskega prostora.

- **Alpske reke se soočajo s številnimi novimi grožnjami**

Alpske reke bodo v prihodnosti izpostavljene mnogim novim pritiskom. Podnebne spremembe bodo negativno vplivale na alpsko okolje. Vremenski ekstremi, kot so suše in poplave, bodo zaradi sprememb v letnem padavinskem režimu na območju Alp vse pogostejši. Z ohranjanjem naravnih vodotokov lahko nekatere neugodne učinke podnebnih sprememb na rečne habitate omilimo, saj so naravni vodotoki bolj prožni in prilagodljivi od antropogeno spremenjenih.

- **Alpske reke niso ustrezno varovane**

Neokrnjene alpske reke pogosto niso primerno zavarovane. Ker gre za izjemno redke habitate, je za ekološko integriteto vsealpskega rečnega sistema izjemno pomembno, da zadnje naravne vodotoke ohranimo. Obstoječi instrumenti zaščite, kot je vodna direktiva, pogosto niso jasni in ustrezno implementirani ali pa ne odražajo kompleksnih odnosov rečnih ekosistemov.

WWF ZATO POZIVA ...

- **... k izboljšanju količine in kakovosti podatkov**
Razpoložljivost in pridobivanje podatkov bi moralo biti bolj pregledno in usklajeno med državami članicami preko obširnih procesov vključevanja javnosti in relevantnih deležnikov na zgodnji stopnji operativnega postopka. Za celovito obravnavo ključnih vprašanj v prihodnosti je potrebno človekove vplive opredeliti in izmeriti. Merljivi podatki o obstoječih hidroelektrarnah in drugih pregradah so predpogoj za oceno kontinuitete alpskih rek.
- **... k opredelitvi izključitvenih con**
Izključitvene cone, osredotočene na zadnja ohranjena porečja, bi morale biti vključene v načrte upravljanja z vodami. Posebno pozornost bi veljalo nameniti redkim rečnim odsekom, ki imajo zelo dobro/ dobro ekološko stanje, in so povezani z mokrišči/ poplavnimi ravnici, vendar hkrati niso ustrezno zavarovani. Izključitvene cone bi morale delovati kot strateško upravljavsko orodje in ne kot nadomestilo za natančne lokalne analize.
- **... k obnovi degradiranih vodotokov**
Poplavne ravnice, mokrišča in velike reke so med najbolj ogroženimi ekosistemi, zato morajo biti prizadevanja usmerjena predvsem k zaustavitvi degradacij velikih rek in k obnovi naravnih rečnih režimov. Posebno pozornost pa moramo nameniti naravni protipoplavni zaščiti in vlogi, ki jo imajo pri tem zdravi rečni ekosistemi. Dolgoročno so naravni vodotoki bolj prožni in odporni na posledice podnebnih sprememb od degradiranih.

**POPLAVNE RAVNICE,
MOKRIŠČA IN VELIKE REKE
SO MED NAJBOLJ
OGROŽENIMI EKOSISTEMI,
ZATO MORAMO ZAUSTAVITI
DEGRADACIJO VELIKIH REK
IN OBNOVITI REČNE VODNE
REŽIME, KJER JE TO ŠE
MOGOČE.**

- **... k pripravi vsealpskega načrta upravljanja rek za zagotovitev ravnovesja med varstvom narave in potrebami človeka**

V alpskem prostoru živi okrog 14 milijonov ljudi iz 8-ih različnih držav. Edinstveni ekosistemi, ki nam nudijo številne ekosistemske storitve in jih ne najdemo nikjer drugje na svetu, se tako soočajo z močnimi vplivi človekovega delovanja. Ogroženi so predvsem sladkovodni habitati. Priprava strategije, ki bo vzpostavila ravnovesje med zaščito teh habitatov in potrebami človeka, je zato nujno potrebna. Vodna direktiva predstavlja dobro podlago za izvedbo načrtov upravljanja voda, vendar moramo poleg neposrednih vplivov na rečne sisteme upoštevati tudi posredne. Podnebne spremembe, invazivne vrste ali kmetijstvo so zgolj nekateri od pomembnih faktorjev, ki imajo tehtno vlogo pri načrtovanju upravljanja voda.

KONTAKT

Christoph Litschauer
WWF Alpine Freshwater
Ottakringer Str. 114-116
A-1160 Vienna

christoph.litschauer@wwf.at
+43 676 83488213

© SHUTTERSTOCK.COM

Zakaj smo tu

Da bi ustavili degradacijo okolja našega planeta in prispevali h graditvi prihodnosti, v kateri bo človeštvo živelo skladno z naravo.

www.panda.org